

Nr 204.

Av herr **Vennerström**, *angående avveckling av militärförsvaret.*

I en motion vid 1917 års riksdag föreslog den socialdemokratiska vänstern, att riksdagen ville fatta principbeslut om fullständig avveckling av det nuvarande militärsystemet samt hemställa hos Kungl. Maj:t att snarast möjligt för riksdagen framlägga en plan för avvecklingens praktiska utförande och för ordnande av övriga frågor av olika slag som härmed stå i samband. I en 1918 framburen motion framställdes samma yrkanden med i huvudsak samma motivering.

Den antimilitära åskådning, som förmått den socialdemokratiska vänstern att 1917 och 1918 framlägga sina avrustningsmotioner, bibehåller 1919 sin fulla giltighet. Världsutvecklingen under det gångna året har gett ytterligare bärkraft åt densamma. Den tyska militärautokratien, världens mäktigaste militärvälde, ligger nu slagen till marken, besegrad av den militära kraften utifrån och den revolutionära krigströttheten inifrån. Den ypperligaste militärmaskin, världshistorien någonsin känt, är krossad i spillror. Folken kunna andas. De militära våldssystemens livsnerv är dödad.

Över allt i världen arbetas med sjudande liv på det folkens förbund, som skall omöjliggöra krigen och göra de militära rustningarna överflödiga. Folken ha lidit så gränslöst under militärsystemen och krigen, att folkens internationella fredsförbund måste komma och måste fullkomnas, även om det på fredskongressen i Versailles icke skulle vara fullkomligt redan i sin födelsestund. Folken resa sig i revolutionär kamp för att en gång för alla göra slut på krigen. För varje dag växer krigsledan. Inom segrande och icke blott inom besegrade folk, inom neutrala och icke blott inom krigande folk. Soldaterna vägra att längre fortsätta sitt blodiga arbete. Allt detta begränsar för Sveriges vidkommande krigs-

faran till ett minimum. Att en del folk, som under kriget vunnit sin nationella frihet, omedelbart missbruka densamma för nationalistiskt övermodiga erövringståg mot grannarna, må räknas på den snabbt flyende yrvakenhetens konto.

Många rustningsvänner, som med bitterhet se grunden vackla under den solida rustningsbyggnad, på vilken 1914 års härordning varit det stolta krönet, peka uppskrämda på den oanade militära kraft, som det revolutionära Ryssland utvecklar under bolsjevikisk ledning. Den röda millionarmén målas som ett mene tekel på väggen till varning för alla så kallade samhällsbevarande människor. Icke kunna de som hålla på det nuvarande samhällets bestånd vara med om militärrustningens avskrivning, när bolsjevikiska revolutionsarméer när som helst kunna vältra mördande fram över Sverige!

Dessa skräckslagna bevarare av kapitalismens samhälle glömma, att den bolsjevikiska revolutionsmilitarismen är en direkt följd av den kapitalistiska militarismen, och att alltså den förra enligt all naturens ordning bör försvinna med den senare. De glömma att bolsjevikernas röda armé kom till stånd i en stund av ytterlig dödsfara för att skydda revolutionens liv mot det dödliga hotet från ententens interventionsarméer i förening med inhemska kontrarevolutionärer. Då de uppröras över de militära vapens blodiga användning i den sociala kampen inom Ryssland, glömma de slutligen, att blott ett enda osvikligt medel finnes, som kan förhindra samma vapens användning i den sociala brottningskampen mellan Sveriges folkklasser. Det är de militära våldsvapens totala förintelse. Ett socialt inbördeskrig, i vilket blod onödigt ljutes, är en ohygglig sak, vars undvikande borde ligga i alla parterers intressen. Faran för en dylik hemsk katastrof röjes definitivt ur världen, om man beslutsamt befriar Sverige från det militärsystem, som alltid lämnar utrymme för bajonetterna och kulsprutorna som sociala kampvapen. Den skrämmande framtidsfaran, att Sverige på sin oemotståndliga vandring fram mot demokratins och socialismens samhällsordning skulle behöva genomgå det sociala inbördeskrigets brutalaste former, reduceras till ett intet.

Då den socialdemokratiska vänstern sålunda med större fog än någonsin åter frambär en avrustningsmotion, invändes måhända, att denna aktion nu är onödig och olämplig, emedan regeringen redan tillsatt en kommission för revidering av militärväsendet. Tillsättandet av denna kommission är icke ett skäl emot, det är snarare ett stöd för en skarp avrustningstakt än den, regeringen vill vara med om. Varken statsministerns motivering för kommissionens tillsättande, planen för dess arbete eller sam-

mansättningen av densamma motsvarar de krav på principiellt avrustningsbeslut jämte framläggande av plan för avrustningens praktiska verkställande, för vilka den socialdemokratiska vänstern gjort sig till tolk.

I sitt yttrande vid urtima riksdagen liksom till statsrådsprotokollet har statsministern uttryckligen betonat, att regeringen visst icke nu vill taga initiativet till avrustning. Den vill teckenförbjudande se tiden an och avvakta huru den mellanfolkliga samlevnaden kan i framtiden gestalta sig. Regeringens direktiv för kommissionens arbete går icke ut på att denna skall utarbeta en plan för militärväsendets totala avskrivning. Kommissionen har bundet mandat, den har blott rätt att på nådig befallning yttra sig över de militära frågor, som regeringen behagar hänskjuta till densamma, frågor, som röra mer eller mindre betydelsefulla detaljer inom militärsystemets ram. Kommissionen är icke sammansatt enbart av principiella avrustningsvänner. Den räknar inom sig ett antal varma vänner av militärt försvar, vilka positivt medverkat till utformningen av 1914 års härordning. Kommissionens sammansättning är icke uttryck för en fast vilja hos regeringen att samla militarismens fiender på en gemensam avrustningsplattform, men väl för en påtaglig vilja att åstadkomma en högerns, liberalismens och högernsocialismens nationella samling på en gemensam militär plattform.

Att kalla kommissionen för en avrustningskommission, såsom en och annan entusiastisk regeringsadvokat har gjort, är uppenbart bedrägeri. Kommissionen svarar ingalunda mot det yrkande, som den socialdemokratiska vänstern under de föregående åren gjort. Stödd av en stark folkmening, som särskilt under höstens lopp med starkt eftertryck av regering och riksdag krävt de kraftigaste åtgärder för militärväsendets snara och fullständiga avveckling, vidhåller den socialdemokratiska vänstern i strid med regeringens tveksamma och avvaktande hållning, att kommissionens arbete på militärväsendets revision blir grundad på ett principbeslut om fullständig avvapning. Kommissionen bör erhålla fullt fria händer att från denna principiella utgångspunkt utarbeta en fullständig plan till militärväsendets avveckling. Det är en given sak, att kommissionens sammansättning, om dess arbete lägges på denna principiella avrustningsbasis, måste grundligt revideras. Att rekrytera densamma med personer, som äro principiella anhängare av det väpnade militärförsvaret, och som haft sina fingrar med vid dess överdådiga framfart här i landet, är ett nonsens. Kommissionen bör inom sig räkna endast sådana personer, som äro besjälade av en fast vilja att sätta yxan till militärväsendets rot.

I väntan på att denna avrustningsplan blir utarbetad och framlagd,

vilket med ett forcerat arbete dock icke bör taga så synnerligen lång tid, bör vissa omedelbara åtgärder, som förbereda övergången, kunna vidtagas. Vi vilja här peka på några av de viktigaste.

Under förutsättning, att riksdagen principiellt beslutar militärväsendets avveckling och begär utredning därom, är det alldeles meningslöst att fortsätta alla de militära byggnader och anskaffningar till lands och sjöss, som redan äro påbörjade. Varje timma och varje krona, som förspilles därpå, är en bortkastad timme och en bortkastad krona. Regeringen har emellertid icke djärfts föreslå inställande av dessa mångahanda militära företag. Den har på många punkter yrkat fortsättning ungefär i den gamla invanda trallen. För fullföljande av arbetena på sju återstående kasernetablissemang begäres för 1920 ej mindre än 6,000,000 kronor. En rad av andra militära byggnader skola fortsättas. Ammunition och vapen skall alltjämt tillverkas vid de för statens räkning arbetande ammunition- och vapenfabrikerna o. s. v. Ligger det någon mening i att vråka ut miljoner kronor på fortsatt byggande av kaserner och andra militära byggnader, som kanske aldrig komma att tagas i anspråk för avsett ändamål, under det att Sveriges folk lider brist på byggnader till bostäder och för andra civila ändamål? Ligger det någon mening i att fortsätta byggande av krigsfartyg, när Sveriges folk behöver tonnage för att ordna tillförsel av livsmedel och andra varor liksom för passageraretrafiken med främmande länder. Ligger det någon mening i att tillverka ammunition och vapen och fullfölja materialanskaffning och därvid binda en myckenhet arbetskraft, material och pengar, då allt detta mer än väl behöves för civila ändamål?

Enligt vår mening bör allt arbete å kaserner och andra militära byggnader omedelbart avbrytas, och inga penningmedel beviljas till dess plan hinner utarbetas angående deras iordningsställande för civila uppgifter. De kunna tänkas bli använda till bostäder, lasarett, sanatorier, hospital, ämbetslokaler, bildningsanstalter o. s. v., varpå behov finnes allestädes i alla landsändar. Allt arbete å krigsfartyg bör avbrytas i och för utarbetande av plan för deras förändring till handels- eller passagerarefartyg eller för eventuell försäljning till främmande stater. Fabrikationen av ammunition och vapen bör stoppas, till dess plan är utarbetad angående dessa fabrikers lämpligaste användning i den fredliga produktionens tjänst. Alltså höves i första hand, att kommissionen får sig förelagt att med det snaraste utarbeta och framlägga förslag till alla militära etablissemang och anstalters lämpligaste civila användning. Först därefter må statsmakterna gå att lämna de ytterligare anslag, som kunna finnas nödiga för detta syfte.

Lika naturligt förefaller det, att en riksdag, som principiellt uttalar

sig för avrustning, genast beslutar inställa alla vapenövningar utan undantag, även innan avvecklingsplanen är i detalj klar. Tvenne gånger under krigstiden har den socialdemokratiska vänstern yrkat, att riksdagen, oavsett dess ställning till avrustningsproblemet, skulle besluta inställa ordinarie och extra militärövningar, huvudsakligen med hänsyn till produktionens krav på ökad tillgång till arbetskraft. Spanska sjukan tvang regeringen att av hygieniska skäl uppskjuta något en del värnpliktsövningar. I denna stund äro värnpliktsövningarna alltjämt av detta skäl inställda. Men regeringen har varken föreslagit fullständigt inställande av de värnpliktsövningar, som skulle ägt rum för 1918, eller av dem för 1919. Tvärtom förutsätter regeringen i statsverkspropositionen, att värnpliktsövningar skola i betydande omfattning under året fortgå. Vidare beräknas landstörmsövningar och kaderövningar för att icke tala om militära skolor och kurser av allehanda slag.

Den allmänna folkstämningen uti landet är tvivelsutan mycket motspänstig mot dessa planer på fortsatta övningar i bruket av sådana vapen, som den längtar att bryta sönder eller förvandla till plogbillar. I överensstämmelse med denna folkmening yrkar den socialdemokratiska vänstern på inställande av alla vapenövningar under 1919 samt även 1920 utan något som helst undantag. Landets näringsliv, både jordbruket och industrien, är i behov av all den människornas och djurens arbetskraft, som genom vapenövningar bindas å lägerplatserna. Folket kan behöva de förråd, som till äventyrs kunna finnas kvar för militära behov. Och de vidsträckta övningsfälten äro i behov av att vagga skördar i stället för att trampas av soldatfötter.

Men än längre bör man kunna gå i väntan på den stundande avväpningsplanen. Är icke Sverige moget att omedelbart skaka av sig den allmänna värnpliktens ok? Det är allmänna värnpliktens skapande av millionernas folkarméer, som har gjort världskriget så långvarigt och förintande. Allmänna värnplikten gjorde bankrutt, även militärt sett, i samma stund Preussen, det land, där allmänna värnplikten blivit fullkomnat, besegrades av sådana länder som England och Amerika, vilka vid krigets början voro i saknad av allmän värnplikt. Till och med inom de krigande staternas militära kretsar är stämningen för den allmänna värnpliktens avskaffande synnerligen stark. England har som bekant till fredskongressen i Versailles föreslagit, att kongressen bör besluta den allmänna värnpliktens slopande, och icke ens eller allra minst Tyskland torde nu ha något emot att instämma i det kravet.

Det är påfallande i huru hög grad kravet på sönderrivandet av den

allmänna värnpliktens skymfliga och blodiga tvångströja vinner gehör här i Sverige, icke blott inom sedan gammalt socialistiska och pacifistiska kretsar utan långt därutanför. Frikyrkoorganet Svenska Morgonbladet har ur kristlig synpunkt ytterst skarpt gått i elden för samma fordran. Och den frireligiösa folkrörelsen synes beredd att som helhet understödja densamma. Till och med inom den svenska statskyrkan göra framträdande personer front emot den allmänna värnplikten. Under sådana omständigheter tro vi oss göra oss till tolk för ett verkligt folkkrav, byggt på breda folklager även utanför socialisterna, när vi fordra att riksdagen omedelbart beslutar undanröja den allmänna värnplikten. Skulle under övergångstiden någon personal behövas till vakttjänst, materialvård och dylikt vid lägerplatser må den anskaffas på frivillighetens väg mot vanlig lönebetalning.

Sveriges folk borde ock vara moget att omedelbart avskaffa allt vad krigslagar heter och knäsetta principen om lika lag och rättskipning för alla medborgare vare sig de bära kronans rock eller befinna sig i det civila livet. I denna tid, när vi gå till en demokratisering av Sveriges samhälle, när svenska folkets vilja bryter igenom och personlighetsprincipen obeskuren hävdas, borde det vara en given följd av detta demokratiseringsarbete, att de medborgare, som nödgas krypa in i vapenrocken, ha sin ställning kvar som fria medborgare och icke berövas sin medborgarfrihet. Nu mer än någonsin är det förhatligt att myndiga medborgare skola stämplas som mindervärdiga medborgare och ställas under medborgerligt förmynderskap av överordnade, vilka, inpyrda av militär kastanda, icke ens sky att missbruka sin makt till grova ingrepp i de underordnades självständiga åsiktsbildning. Då vi icke kunna tillerkänna de militära disciplinära argumenten mot krigslagstiftningens och krigsrättskipningens avskaffande någon den ringaste vikt och betydelse för den ordning och lydriad, man städse åberopar, utan fastmera i den militära justicen nödgas se ett medel att främja kastandan, nedpressande av människovärdet och överhuvudtaget en institution, likvärdig med en stat i staten, anse vi att mått och steg omedelbart bör tagas till att återskänka medborgaren den rättsäkerhet, han delvis förlorar vid interneringen i kasernerna. Vi yrka därför på krigslagarnas omedelbara avskrivande.

På dessa grunder hemställa vi,

att riksdagen för sin del måtte fatta principiellt beslut om en fullständig avveckling av det nuvarande militärförsvaret samt hos Kungl. Maj:t göra framställ-

ning om framläggande snarast möjligt för riksdagen av en plan för avvecklingens praktiska utförande och för ordnandet av övriga frågor av olika slag, som härmed stå i samband.

Stockholm den 21 januari 1919.

Ivar Vennerström.

C. O. Johansson,
Sollefteå.

K. J. Karlsson,
Sandviken.

H. Hansson
i Rättvik.

O. W. Lövgren.

Ernst Hage.

Fab. Månsson.
